

Talat Göçmen: Kanlı Bir Miras Öyküsü Ya Da Ermeni Soykırımı

Posted on 03/12/2019

“Babam şimdi 90, annem ise 82 yaşında. Büyükbabamı idam etmişler, babaannem ise ırzına geçilerek öldürülmüş. Dokuz çocuklu aileden bir tek babam ve 5 yaşındaki kardeşim kurtulmuşlar. Anne tarafımın hikayesi ise farklı, biraz anormal ama bu yüzden ihmal edilmesi gerekmiyor. Annemin babası, ailesi önünde, hamile karısı ve yaşlan 2 ile 8 arasındaki dört çocuğun gözleri önünde idam edilmiş. Dedemin bir iş arkadaşı varmış Hacı Halil. Dedeme, başına gelebilecek kötü bir durumda tüm aileye bakacağını, gözünün arkada kalmaması sözünü vermiş. Tahmin edilebilecek felaketlerin en kötüsünden bile daha dehşetli olan bu felaket meydana geldiğinde ise Hacı Halil sözünü tutmuş ve evinin çatısında bizim aileyi tam bir yıl boyunca saklamış. Ailenin saklandığı yer lojistik bakımdan oldukça tehlikeliymiş. Anneannemin yeğeni de dahil toplam yedi kişi imişler çatı katında. Kimsenin dikkatini çekmeden yedi kişi için alış veriş yapmayı, her gün, bir sonraki geceye yetecek kadar yemek hazırlamayı Hacı Halil aylarca yapmış. Arada bir, iki karısını ve hizmetçilerini akrabalarına yollayarak saklananların aşağıya inmesini, elbiselerini yıkamalarını ve banyo yapmalarını da sağlamış. Çocuklardan ikisi öldüğünde onları da gizlice gömmüş. Tüm bunları yaparken çok büyük riske girdiğini biliyordu Hacı Halil. Üstelik hizmetçileri ne yaptığından haberdardılar ve eğer yakalansaydı, onun da kaderi Ermenileri bekleyen kaderle aynı olacaktı.

Ben kendi kuşağımın, amca ve teyzeleriyle birlikte büyüeyebilen çok az çocuğundan birisiyim. Tüm bunlar bana hep Hacı Halil'i hatırlatıyor. Tanrının rahmeti onunla olsun. Daha sonra Halep ve Beyrut'ta Ermenilerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde yaşadım, okula gittim, Zavarian hareketi gibi örgütlere katıldım. Özgür ve bağımsız Ermenistan rüyası ve Türkler tarafından yapılan kabus, gördüğüm eğitimin iki temel direği idi. Hem Ermeni örgütlerden,

hem de hayatta kalanlardan Türklerin insanlık dışı yaratıklar olduklarını öğrendim... Ama Hacı Halil'in anısı benim bilincimin bir parçası idi ve ben insancıl Türkün, onun ailesinin varlığının bende yarattığı ikilemi bilerek büyüdüm. Bende içselleşmiş olan bu ikiliğin bana öğrettiği bir gerçek var: Gerçeklik ve adalet o kadar kolay değil, bu mutlaka araştırılmalıdır...

Elimi buradan, Türkiye'nin insanlarına uzatmak istiyorum. Hatırlamaları için rica ediyorum; bir zamanlar devletleri belki katiller tarafından yönetilmişti, ama onların Hacı Halil'leri de vardı. Jenosit gerçeğini kabul etmek, üzüntüyü dile getirmek, bu sonuncuların anısına yakışan şey olacaktır. Bizler arasındaki iyileşme süreci de belki böyle başlayacaktır..."(2)

Kardeşlik eli

"Elimi buradan, Türkiye'nin insanlarına uzatmak istiyorum." Bu sözler, Zoryan Enstitüsü Başkanı Greg Sarkisyan'a ait. Sarkisyan, Soykırımın 80. yılı dolayısıyla düzenlenen bir sempozyumda, Türk halkına işte böyle sesleniyor. Sarkisyan, aradaki soykırım duvarına rağmen, Türk işçi ve emekçilerine kardeşlik elini uzatmakta tereddüt etmiyor. O'nun ve halkının tek bir isteği var: Türk halkının, Ermeni Soykırımını kabul ederek, İttihat ve Terraki'nin kanlı mirasını red ve mahkûm etmesi. Bu yüzden Hacı Halil'de ve benzerlerinde cisimleşen Türk halk onuruna sesleniyor Sarkisyan, "Acımıza ortak olun!" diye.

Ermeni halkı; tam 90 yıldır bu çağrıyı yükseltiyor. Ancak Türk halkının bu çağrıyı duyduğunu, duyabildiğini söylemek mümkün değil. İttihat ve Terakki'nin mirasçıları, yıllarca bu sesin duyulabilmesini, soykırımın red ve mahkûm edilmesini engelledi. Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte, Ermeni soykırımı derin bir sessizliğe boğuldu, unutturuldu ve yok sayıldı.

Ama, sessizlik artık hükmünü yitiriyor. Ermeni Soykırımı, iç politikanın da en önemli gündemlerinden biri haline geldi. Soykırım, aylardır TV'lerin ve gazetelerin manşetlerinden

inmiyor. Hakim ses, hala soykırımın mirasçılarına ait, ama aykırı fikirler de duyuluyor artık.

Bu değişim, Türk emekçileri için büyük bir fırsattır. Soykırımın vebalini üzerinden atmak, Türk burjuvazisinin emekçilerin boynuna doladığı şoven zincirden kurtulmak için... Uzun yıllardan sonra Ermeni Soykırımını masaya yatırabilmişken, zaten asıl mesele de bu değil mi? Devletin tutumundan çok, halklarımızın bu sorun karşısında alacağı tutum önemli. Türk işçi ve emekçileri, Ermeni halkının uzattığı kardeşlik elini tutabilecek mi? İşte bugün yanıtı aranan soru bu!

TECHIR YA DA SOYSÜRÜM

Soykırım vahşeti, dönemin İçişleri Bakanı Talat Paşa, Savaş Bakanı Enver Paşa ve Eğitim Bakanı Dr. Nazımın gizli genelgesiyle başlar. Ermenilerin tehcir edilmesini buyuran 15 Nisan 1915 tarihli genelgede açıkça şöyle denilmektedir: “Ermenileri yok etmek lazım. Osmanlı bu konuda hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacaktır... Türk topraklarında Ermenilerin yaşama ve çalışma hakkı tamamen iptal edilmiştir. Buna göre, Hükümet, beşikteki bebeklere bile acınmamasını emrediyor!”(3)

Açık bir soykırım ilanı olan bu genelgenin hemen ardından seferberlik ilan edilir ve 18 ile 45 yaşlan arasında bütün Ermeni erkekler silah altına alınır. 1915'ten 1918'a uzanan zaman diliminde, yaklaşık 300 bin Ermeni zorla askere çağırılır. Bunlardan “Amele Taburları” oluşturulur. Değişik bölgelere sürülen ve zorla çalıştırılan bu taburlara bağlı askerler, daha sonra Enver Paşa'nın özel emri ile katledilir.

Seferberliğe, Ermeni bölgelerinin silahsızlandırılması ve aydınların tutuklanması eşlik eder. “Silah toplama” gerekçesiyle Ermenileri yağmalayan, evlerini harabeye dönüştüren ve katleden Osmanlı, Soykırımın başlangıcı olarak kabul edilen 24 Nisan 1915'de ise, İstanbul'da yaşayan 273 Ermeni aydınını tutuklar. Sonra da gönderdiği sürgünde katleder.

Ermeni okullarım kapatır ve Ermeni kiliseleriyle birlikte kullanılamaz hale getirir.

Soykırım saldırıları, Ermeni ulusal kurtuluş mücadelesinin güçlü olduğu Van'da start alır. Ermenilerin yaşadığı ilçe ve köyler, İttihat ve Terakki'nin örgütlediği Teşkilat-ı Mahsusa çetelerinin baskınına maruz kalır. Kan gövdeyi götürür. Birkaç ay içinde onbinlerce Ermeni kılıçtan geçirilir. Bir o kadarı da yerinden yurdundan edilir.

Bu insanlık vahşeti, Van'la da sınırlı kalmaz; hızla Bitlis, Ağrı, Antep, Maraş ve Malatya'ya doğru yayılır. Din adamları, "Kim 7 gâvur öldürürse cennete gider. Gavurların katli vaciptir" şeklinde vaazlarla bu katliama çanak tutarken, işbirlikçi Kürt aşiret reisleri de bu katliamın suç ortaklığında yer alır. Kürt feodal ağalarının inisiyatifinde oluşturulan Hamidiye Alayları, Ermenilerin üzerine atılır. Bu saldırılara, yer yer Muş Ovasında iskan edilmiş Kafkas kökenli obaların silahlı çeteleri de katılır.

Tüm bu katliam saldırıları karşısında "tarafsız"mış gibi bir görüntü çizmeye özen gösteren İttihat ve Terakki Hükümeti, ortaya çıkan Ermeni direnişlerini de fırsat bilerek, "tehcir" (yer değiştirme) politikasını gündeme getirir. işgalcilerin ve sömürgecilerin klasik yöntemlerinden biri olan yer değiştirme ya da sürgünün amacı, ulusal direnişi etkisiz hale getirmek, ulusal bilinci parçalamaktır. Tıpkı Kürt halkının 3 bin köyünün boşaltılarak yakılması, yüzbinlerce Kürdün Batı'ya göç ettirilmesinde olduğu gibi.

Resmi tezlere göre; tehcirin amacı, "Bağımsız Ermenistan kurma düşüncesiyle, savaş içindeki kendi devletlerini arkadan vuran Ermenilerin verdikleri zararı önlemek gayesiyle zorunlu olarak alınmıştır." Çünkü, "Ermeni tedhiş (terör) hareketleri bir türlü durmak bilmeyince hükümet, ülkenin çeşitli bölgelerinde yaşayan Ermenileri, savaş bölgelerinden uzak yeni yerleşim merkezlerine götürmek zorunda kalmıştır."(4) Özcesi, Osmanlı masumdur! Kendisini, "sözde vatandaş"ların mezalimi karşısında korumaya çalışmaktadır sadece!

“Sözde vatandaşların provokasyonları!.. Egemenler, Ermeni Soykırımından bu yana oldum olası bu yalana sarılıyor. Bu politik argüman tam 90 yıldır hiç eskimedi. Örneğin, yakın zaman önce Mersin’den Trabzon’a uzanan linç girişimi, ‘sözde vatandaşlar’ karşısında bayrağı savunmak için yapılmadı mı? Ulusal haklarını talep eden Kürt halkı ve devrimciler, ‘sözde vatandaş’ ilan edilip, hedef gösterilmedi mi?

Türkiye Cumhuriyetinde “özde vatandaşlar”, her daim tetiktedir. “Sözde vatandaşlar’a karşı uyanıklığı, bir an için bile elden bırakmazlar bunun için. Tehlike anında hemen harekete geçilir ve “bölücüler” etkisiz hale getirilir. Ama bu politika, her daim çok bilinçli bir şekilde açıktan gündeme sokulmuyor. Öncelikle, tarafsızlık görünümünü altında komplolar ve kışkırtmalar tertipleniyor. Bunun için genellikle düzenin besleyip el altında tuttuğu paramiliter güçler kullanılıyor. Bu güruh, zincirlerinden boşandırılıyor ve tepki hareketi örgütleniyor. Devlet, ancak bundan sonra olaylara müdahaleyi kendisine görev biliyor. Tabii ‘olayları yatıştırmak’ ve ‘asayiş sağlamak’ için güçlü ve şefkatli kollarını da göstermemelik etmiyor. Bu komplolar zinciri, 90 yıldır özünde hiç değişmedi: Çorum’da, 12 Eylülde, Sivas’ta ve tabii ki Gazi’de hep aynı senaryo tertiplendi.

‘SÖZDE VATANDAŞLAR’ BU KEZ ERMENİLERDİR

Tarih, 27 Mayıs 1915’e işaret ederken, devlet yine “sözde vatandaşlara “büyüklüğünü” gösterir. ittihat ve Terakki’nin gelişmeler karşısındaki “tarafsız”lığı bozulur. “Tehcir Kanunu” ve bu kanuna dayalı olarak çıkarılan genelgelerle, Anadolu’daki 70 yerleşim biriminde Ermeniler yerinden yurdundan sürülmeye başlanır. Bu zulme karşı yer yer direnişler patlak verir. Zeytun isyanı, örneğin bunlardan en bilinenidir. Konya istikametinde zorunlu göçe tabi tutulan Ermenilerden 32’si, kendilerini manastıra kapatarak bir direniş gerçekleştirir. Bu “sözde vatandaşlar” da tabii ki direnme haklarını yaşamlarıyla ödemek zorunda bırakılır.

Ermeni Soykırımı, büyük oranda 9 Haziran 1915 ile 8 Şubat 1916 tarihleri arasında süren tehcir sırasında meydana gelir. Tehcir Kanunu nedeniyle evlerinden yurtlarından zorla kopartılan Ermeniler, büyük kabileler halinde yola koyulur. Yolda ise, onları ölüm beklemektedir. Osmanlı'nın örgütlediği Teşkilat-ı Mahsusa çeteleri, çoktan yollara pusu kurmuş, kan dökmek için beklemektedir.

Tehciri, "Dünyanın en başarılı yer değiştirme uygulamasıdır" şeklinde öven resmi teze göre; tehcir sırasında Osmanlı askerleri Ermenileri katletmemiştir. Çetelerin "öngörülemeyen" saldırılan dışında, ölen Ermeniler tabii ki olmuştur, ama onlar da, olsa olsa açlık ve hastalık gibi önlenemeyen felaketler nedeniyle yaşamlarını yitirmiştir. Bu ölümlerden Osmanlı ve İttihat ve Terakki Hükümeti sorumlu olamaz ki!

Resmi tez, aynen böyle diyor! Ne ala? Yüzbinlerce insanın yaşam hakkı, resmi tezlerin soğukluğunda kolayca yitip gidebiliyor! Oysa tehcir kararını aldıktan sonra, bu göçün güvenli bir şekilde gerçekleşmesi, her durumda İttihat ve Terakki'nin sorumluluğu altındadır. İttihat ve Terakki ile mirasçıları bugün de olsa bu sorumluluktan kaçamaz. Çünkü tarih ve gerçekler onların peşi bırakmıyor, bırakmayacaktır. Gerçekler, İttihatçıların yalan perdesini yırtmakta inatçı. Binlerce Ermeni'nin 20 kişilik asker kabileleriyle göç yollarına salınması, katliamlara davet çıkarmak değilse nedir? Ya da, Osmanlı arşivlerinde yer alan Der Zor Çölü'ne ilişkin bilgiler, planlı bir katliamdan başka neyi anlatabilir?

Osmanlı arşivlerine göre; Talat Paşa, 1913'te Der Zor ile ilgili bir soruşturmada bulunur ve "Bu çölde yaşama imkanı yoktur" yanıtını alır. Buna rağmen bundan iki yıl sonra, Der Zor'a tehcir kararı almakta tereddüt etmediği görülecektir. Hatta, tehcirin sürdüğü 1915 Ağustos'unda, daha da ileri gidecek ve "Ermenilerin yeni vatani Der Zor'dur", "Ermeni meselesi çözülmüştür" sözleriyle, bu ölüm sürgününü savunacaktır. Resmi tezin savunucularına soruyoruz: Sonuçları öngörülebilir olduğuna göre Der Zor'a tehcir kararı, planlı bir katliama, etnik bir temizliğe işaret etmemekte midir? Ermenileri, yaşama şansı dahi olmadığı bilinen bir yere göndermek, soykırım değilse nedir?

Resmi tezlere bakılırsa, tehcir sırasında 50 bin Ermeni çete saldırılan, açlık ve hastalık nedeniyle ölmüştür. Oysa, soykırımın mimarlarından Talat Paşanın günlüğü bile 800 bin rakamına işaret etmektedir. Bu sayı, Ermeni tarihçilerinin 1.5 milyon önermesine daha yakındır. Yine de yer değiştirme sırasında ne kadar Ermeni'nin yaşamını yitirdiği hala tam olarak bilinmemektedir. Çünkü devlet, tüm Osmanlı arşivlerini incelemeye açmamış, diğer kanıtları ise büyük ihtimalle yok etmiştir.

Araştırmacıların ortaya koydukları rakamlardaki farklılıklar, matematiğin diliyle söylenenlerin soğuk özünü değiştirmiyor. Her iki Ermenden biri, ya da her üç Ermeni'den biri, ya da her dört Ermeni'den biri... öldürülmüştür. Özcesi, bağımsızlık uğruna mücadele ettiği için bir halk yerinden, yurdundan sürülmüş, katledilmiş ve yok edilmiştir. Asıl önemlisi de bu değil mi?

Ermeni halkı, 1918'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin yardımıyla kazandığı ulusal haklarına kadar, Osmanlının baskılarına ve katliamlarına maruz kalır. Örneğin, Ermenilere yönelik saldırılar, tehcirin ardından da sürer. Ocak 1920'den itibaren Türk orduları, Maraş ve civarındaki Ermeni yerleşim yerlerine yeni saldırılar gerçekleştirir. 22 gün süren bu saldırılarda, 11 binden fazla Ermeni katledilir. 1922'de, İzmir'in Ermeni ve Rum mahalleleri de yerle bir edilir, binlerce Ermeni katledilir. Yani Cumhuriyet, Ermenilerin cesetleri üzerine inşa edilir. Bunu ilerde açacağız.

SOYKIRIMI ÖNCELEYEN KOŞULLAR

Soykırımı önceleyen tarihsel koşullar, 1895'e kadar uzansa da asıl dönüm noktası, 1912 Balkan Savaşı'dır. Çünkü Abdülhamid'in baskıcı iktidarını yıkan ve 1908 Anayasasını yürürlüğe koyan İttihat ve Terakki Partisi, 1912'ye gelindiğinde hızla ilerçilik barutunu tüketir. Ermeni örgütlerle işbirliği dahilinde 1908 devrimini gerçekleştiren İttihatçılar ya da diğer adıyla Jön Türkler, giderek Abdülhamid'in zulüm rejimini aratmayacak baskı araçlarını

devreye sokar. İlginçtir; Ermenilerin siyasi temsilcileri olan Hınçaklar ve Taşnaklar, buna rağmen 1914'e kadar İttihat ve Terakki ile ittifak içinde olmayı sürdürür. Ancak bu, Ermenilerin İttihatçılar tarafından katledilmesini engelleyemedi.

Dönemi şöyle bir gözümüzün önüne getirelim: Osmanlı işgali altındaki Balkanlar ve Ortadoğu'da hızla ulus-devletler kurulmaktadır. Osmanlı'nın ezilen halkları başkaldırmış, ulusal isyanlar dört bir yanı sarmıştır. İttihat ve Terakki çaresizdir. Osmanlı'nın bu çöküşünü önce "Osmanlıcılık" ideolojisiyle durdurmaya yönelir, ancak ağır Balkan yenilgisi ve Rumeli'yi kaybetme şoku, bu çabanın iflas belgesi olur. Müslüman Boşnaklar bile, o koşullar altında ulusal bağımsızlıklarını ilan ederek, Osmanlı'yı, Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in ifadesiyle, arkasından "hançer"leyi verir. Hatırlanacaktır Çiçek, Boğaziçi Üniversitesi'nde Ermeni Konferansı düzenlemek isteyen aydınları bununla itham edip, tehdit etmişti. Boşnakların bağımsızlıkçı girişimini, Müslüman Arnavut ve Arap halkları da izlemekte gecikmeyecektir. İttihat ve Terakki için, Müslüman kardeşlerinden yediği bu darbeler, bardağı taşıran son damlalar olur. Osmanlıcılık, artık açık ki hükmünü yitirmiştir. Hatta Libya'nın ve Mısır'ın elden gitmesi ve Balkanlar'daki Müslümanların ayrılığı, Panislamizm'in de iflasının habercisi olur.

İttihat ve Terakki, artık yaralı bir hayvan gibidir; acılı ve saldırgan... Müslüman kardeşleri bile onu arkasından "hançerler"ken, diğerleri durur mu? Bu yüzden İttihat ve Terakki, dümeni hızla Pantürkizm'e doğru çevirir. Ancak bir yandan da Panislamizm elden bırakılmaz. Geniş Arap Ortadoğusu toprakları Osmanlı mülkünde kalmaya devam etmektedir. İmparatorluk hala Halifeliği elinde tutmaktadır. Ancak İttihatçı kadronun çıkış programı "Turan İmparatorluğu" hedefi olarak giderek belirginleşir.

Bu iki "tarz-ı siyaset" bakımından da Ermeniler dışlanan bir pozisyonadılar. Ne Türk ne de Müslüman olan Ermenilere karşı İttihatçılar Anadolu'nun Müslüman halklarını kışkırtırlar. Aslında aynısını Abdülhamid de Adana katliamıyla yapmıştır.

Senaryo, önceden de işaret ettiğimiz gibi, zaten hazırdır: “Sözde vatandaşlara” karşı “özde vatandaşlar”ın öfkesi... Bu amaçla “özde vatandaşlar” önce “sözde vatandaşlar’a karşı kışkırtılır. Katiller, tecavüzcüler ve hırsızlar zindanlardan salıverilir. Onlardan Teşkilat-ı Mahsusa çeteleri oluşturulur. Anlayacağınız, soykırım için artık her şey hazırdır. Talat Paşa. İlk provokasyonların startı verilir.

İlk hedef Bulgarlar ve Rumlar olur. Osmanlı Mebusan Meclisi Reisi Halil Mentеше, bakanlarında bu durumunu nasıl anlatıyor:

“Talat Bey, Balkan Harbi’ndeki hıyanetleri tebarüz eden anâsırdan memleketi temizlemeyi ön safa almıştı. İstanbul Muahedesile Edirne, Kırkkilise ve civarındaki Bulgarlar, Bulgaristan’a sevk edilmişlerdi. Sıra Trakya’daki Rumlara gelmişti. Fakat bu çok ihtiyat isteyen bir işti. Zira yeni harbi doğurabilirdi. Alınan tedbir şu oldu: Valiler ve diğer memurin resmen işe müdahale eder görünmeyecek, Cemiyetin teşkilâtı işi idare edecek. Bir vak’a ihdas edilmeyecek, yalnız Rumlar ürkütülecek. Balkan Harbi’ndeki hıyanetlerinin tepkisiyle maneviyatı bozulmuş Rum halkı gitmek üzere ayaklandı. Bundan sonra aynı tarzda İzmir, Bergama, Dikili ve Menemen Rumları da ayaklandılar... İzmir’in civarında 200.000’eyakın Rum Yunanistan’a gitti.”(5)

“Hıyanetleri tebarüz eden anâsırdan memleketi temizlemek”, yani tehcir, etnik temizlik ve soykırım... Bunlar, İttihat ve Terakkinin devlet politikası haline getirilir. Homojenleştirme operasyonu, elde kalan topraklardan Müslüman ve Türk olmayan nüfusun temizlenmesi, devşirilmesi ya da bu nüfusun tehlikeli görülen coğrafi yoğunluğunun dağıtılması amaçlanır. İttihat ve Terakki’ciler, Anadolu’yu Türkleştirerek, Akdeniz’den Orta Asya’nın içlerine ve Altay’lara kadar uzanacak olan bölgede “Turan Devleti” kurma emelini beslemeye koyulur.

İttihat ve Terakkiciler, tehcir kararını 1913’te alır. Ancak planlama ve uygun koşullarının oluşması için, 1915’e kadar bekleyeceklerdir. 1914’te patlak veren Birinci Dünya Savaşı, bu soykırım operasyonu için bulunmaz fırsat olur. Bu yüzden etnik temizlik operasyonunun

startı, savaşın ilanıyla verilir. Osmanlı, Almanya'nın yanında emperyalist paylaşım savaşına katılır. Amaç çok nettir: Orta Asya'ya doğru yayılmak, başta Ermeniler olmak üzere Hristiyan azınlıkları Anadolu topraklarından tehcir etmek.

Önce Rumlar, Bulgarlar ve Süryaniler Anadolu topraklarından sürülür. Hemen ardından sıra Ermenilere gelir. Ama Ermeniler sözkonusu olduğunda durum Bulgarlar ve Rumlardan çok farklıdır. Ermenilerin, Bulgarlar ve Rumlar gibi gönderilecekleri ya da kaçırılacakları yerleri, ulusal toprakları yoktur. Bu yüzden Ermeni sorunu, "ılımlı" yöntemlerle çözülemeyecektir. Benzer bir durum, daha sonra Kürtler için de geçerli olacaktır.

Ermenden hedef alan homojenleştirme ya da soysürüm operasyonu, bu yüzden daha kanlı olmak zorundadır. Öyle de olur! Ermeni tehciri, öncekilerden farklı olarak bir soykırıma dönüşür. Yüzbinlerce Ermeni tehcir yollarında katledilir.

1915'ten önce de Ermenilere dönük katliamlar meydana gelir, ama hiçbiri, soykırım olarak nitelendirilmeyi hak etmemiştir. Örneğin, 1910'daki Adana Katliamı da bunlardan biridir. On binlerce Ermeni'nin öldürüldüğü bu katliam, bir soykırım değildir. 1915'e kadar, Osmanlı yöneticilerinin bazen doğrudan sorumlu oldukları, bazen ise olayların kontrolünü bütünüyle ellerinden kaçırdıkları etnik çatışmalar söz konusudur. Ama bunların programlı bir etnik temizliğe dönüştüğünü iddia etmek mümkün değildir.

Çünkü, "Soykırım; ulusal, etnik, ırksal ya da dinsel bir grubu toptan ya da onun bir bölümünü yok etmek niyetiyle: Grup üyelerinin öldürülmesi, Grup üyelerinin fizik ya da akıl bütünlüğünün ağır biçimde zedelenmesi, Grubun fiziksel varlığının tümü ya da bir bölümü ile yok edilmesi sonucunu verecek yaşam koşulları içinde tutulması, Grup içinde doğumları engelleyecek önlemler alınması, Grup içindeki çocukların başka bir gruba zorla geçirilmesi eylemlerinden herhangi birine başvurulması" dır. (6)

BİR ULUS BÖYLE YARATILDI

Egemenlerin yüzleşmekten korktukları asıl şey, kendi başına Ermeni Soykırımını değildir. Rejimin sahiplerini asıl korkutan, İttihat ve Terakki ile Cumhuriyet arasındaki tarihsel sürekliliğinin sergilenmesidir. Onlar, Ermeni Soykırımının, günümüze ışık tutmasından, Susurluk-Kontgerilla devletinin köşe başlarını tutan “özde vatandaşları, yani neo-ittihatçıları deşifre etmesinden çekiniyorlar asıl. Onlar, “Ne mozayığı ulan; mermer, mermer!” söylemi ile “Vatan, Millet, Sakarya” edebiyatının Ermenilerin kanıyla sulandığını tarihsel gerçeğini yadsımak amacını taşıyorlar. Tahammülsüzlükleri bundandır.

Yukarıda da değindiğimiz gibi; Türkiye Cumhuriyet’inin harcında yüzbinlerce Ermeni’nin kanı var. Türk uluslaşması, önemli oranda Anadolu’da yaşayan diğer ulus ve azınlıkların, özellikle de Ermenilerin ve Kürtlerin inkar ve imhası üzerine oturmuştur. Böyle olduğu için de, Ermeni Soykırımı, Türk ulusal kimliğini, onun üzerinde yükselen devleti ve onun algılanış biçimini ciddi bir şekilde sarsacak, hatta tuzla buz edebilecek bir sorun niteliğindedir. Türk devleti, tarihi ile yüzleşmek zorunda kalırsa, kurumlar, zihniyetler, alışkanlıklar, kültür ve hatta dil de dahil olmak üzere her şey sorgulanmaya başlanacaktır. Egemenler, Cumhuriyetin kurucu kadrolarından bazılarını, kahramanlar olarak değil de, hırsız ya da katil olarak tanımlamak zorunda kalacaktır.

Neo-İttihatçılık

Neo-İttihatçılık, bu tarihsel sürekliliğe işaret eden en uygun nitelemedir. Ermeni Soykırımına imza atan İttihatçılık ile Cumhuriyeti kuran ve yöneten Neo-İttihatçılar arasındaki tarihsel sürekliliğin dökümü şöyle yapılabilir: Her şeyden önce Cumhuriyetle taçlanan ulusal kurtuluş hareketi İttihatçılar tarafından planlanmıştır. Mondros Mütarekesi’nden sonra, ilk savunma ve direniş örgütleri İttihat ve Terakki kadroları tarafından kurulmuştur. Örneğin, bu direniş örgütlerinden Karakol adıyla bilineni, doğrudan İttihat ve Terakki liderleri Enver ve Talat Paşalar tarafından kurulmuş ve yönetilmiştir.

Karakol örgütünün birincil görevi, direnişi örgütlemek olduğu kadar,

Ermenilere karşı işlenmiş suçlardan dolayı aranan İttihat ve Terakki kadrosunun yurtdışına gizlice kaçırılmasını örgütlemektir.

Hatta, Mustafa Kemal bile İttihat ve Terakki Partisi üyesidir, ancak bu parti içinde sivrilmiş biri değildir. Ya da ulusal kurtuluş hareketinin dönüm noktalarından Erzurum Kongresi'ni oluşturan tüm delegeler İttihatçıdır. Keza, 1920'deki Meclis'in en az beşte biri de İttihatçıdır. Bu bilgi açıkça Meclis kataloğuna geçmiştir. Anlayacağınız, yeni rejimin sahipleri, bu gerçeği gizleme ihtiyacı bile duymamıştır.

- İttihatçılar sadece ulusal kurtuluş hareketinin ana gövdesini oluşturmakla kalmamış, Cumhuriyet önemli ölçüde bu kadroların omuzları da üzerinde yükselmektedir. Ermeni tehciri konusunda aktif görev alan Şükrü Kaya, Tefik Rüştü Aras, Abdülhaik Renda gibi şahsiyetler, Cumhuriyet'in önemli bakanlıklarını işgal etmişlerdir. Daha da önemlisi, bu zatlar, aynı zamanda yeni vatandaş tipolojisinin oluşturulması sürecinde devletin belkemiği, şoven politikasının mimarları da olmuşlardır.

Örneğin, Ermeni Tehcirinin Iskan-ı Aşair ve Muhacirin Umum Müdürü (Sevkiyat Reis-i Umumi) Şükrü Kaya, İçişleri Bakanlığı ve CHP'nin Genel Sekreterliğini yapmıştır. Şükrü Paşa Malta'ya sürgün edilmiş ancak 6 Eylül 1921'de firar etmişti.

Kırım sırasında önce Bitlis daha sonra Halep Valisi olan Abdülhalik Renda, Malta'dan döndükten sonra önce Maliye, Milli Eğitim ve Milli Savunma bakanlıklarında bulunmuş, ardından TBMM Başkanlığı yapmıştır.

Soykırım yıllarında Diyarbakır milletvekili olan Arif Fevzi (Pirinççizade) bir süre Malta'da gözetim altında tutulduktan sonra dönmüş, Mayıs 1922-Ekim 1923 arasında Nafia Vekilliği yapmıştır.

Yine, Malta'da 2805 no'lu tutuklu olarak bulunan İttihat Terakki'nin Antep milletvekili Ali Cenani Bey Kasım 1924-Mayıs 1926 arasında Ticaret Bakanı olurken, Ermeni ölülerinin gömülmesinden sorumlu Sağlık Genel Müfettişi olan Dr. Tefik Rüştü Aras 1925-1938 arasında bir çok önemli görevinin yanı sıra İkinci Dünya Savaşı sırasında Dışişleri Bakanlığını da yürütmüştür.

Bu simaların en dikkat çekenini ise, kuşkusuz ki Celal Bayar'dır. Siyasi yaşamına İttihat ve Terakki'de başlayan Bayar, devamında bu partinin kurduğu gizli istihbarat örgütü Teşkilat-ı Mahsusa'nın bir üyesi olarak faaliyet yürütmüştür. 1911'de Batı Anadolu Rumlarını tehdit edip kaçırarak, kanlı siyasi kariyerine önemli halkalardan birini eklemiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin en uzun süreli üyelerinden biri olmuş ve Lozan'a Türk heyetini temsilen katılmıştır. Üstüne üstlük bir de Maliye Bakanlığı yapmıştır.

Garip bir tesadüf mü bilinmez, ama Celal Bayar

7 Eylül olayları sırasında da Cumhurbaşkanlığı koltuğunda oturmaktadır. Bu yüzden Türk burjuvazisinin katliamcı geleneğinin bir sembolü olarak da pekala nitelendirilebilir. Celal Bayar bu olaylar nedeniyle hakim karşısına çıkarılır çıkarılmasına, ama yaş haddi nedeniyle beraat ettirilir. Devletin, böylece sadık hizmetkarına teşekkür etmeyi bir görev bildiği göstermektedir. Tıpkı Şili burjuvazisinin, yüzbinlerce insanın katili cunta şefi Pinochet'e sahip çıkması gibi.

Anadolu'da, kapitalist ilk birikimin ilk kurbanı, Ermeniler olmuştur. Türk burjuvazisi, sermayesini, Ermenilerden, Rumlardan, Yahudilerden gasp edilen sermaye üzerine inşa etmiştir. Örneğin devletin ekonomi politikasının belirlendiği 1923'teki İzmir İktisat Kongresi'ne tek bir gayrimüslim bile çağırılmamıştır.

Cumhuriyet, bu kanlı mirası yadsıyarak, yani savunarak İttihatçıların ayak izlerine basarak geleceğe yürüme kararlılığında olduğunu göstermiştir. Bu reddi miras, tarihsel sürekliliğin

en önemli göstergelerinden biridir.

- Ama bunların belki de en önemlisi, Cumhuriyet'ten sonra da süren katliam geleneğidir. Soykırım vahşeti,

Türk burjuva devletini iliklerine kadar işlemiştir. Çünkü soysürüm politikası, boyutları değişse de, Cumhuriyet'ten sonra da azınlıklara karşı kullanıla gelmiştir.

1920'li yıllarda Ermeni tüccarların kent sınırları dışına çıkmasını engelleyen veya Ermenileri evlerini göçmenlerle paylaşmak zorunda bırakan uygulamalar; 1942 Varlık Vergisi ve 1955'teki 6-7 Eylül Olayları bunun kanıtlarıdır. 1934'de Trakya'da yaşayan Yahudilerin birçok saldırıya maruz kalması ve bu saldırılar sonucu yaklaşık 15 bin Yahudi'nin yerlerinden edilmesi; 1963'te Rumların İstanbul'dan kaçırılması ve Süryanilerin Avrupa ve ABD'ye göçertilmesi de aynı kanlı mirasın tarihsel izdüşümleridir.

Ama etnik temizlik dehşeti bunlarla da sınırlı değildir. Çünkü soykırım mirasının en çıplak göstergelerinden biri, Kürt halkına dayatılan inkar ve imha siyasetidir. Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte, diğer halklar gibi Kürtler de Türk burjuvazisi tarafından asimilasyona tabi tutulmak istenir. Ancak Kürt ulusu da, bu dayatmaya baş kaldırır. Rejimin yanıtı ise alışıla geldiği üzere yine imha olur. Şeyh Sait ve Dersim isyanları kanlı bir şekilde bastırılır. 1990'larla birlikte vahşet operasyonları daha da hız kazanır. Tehcirin bir biçimi olan kirli savaş devreye sokulur. Böylece Teşkilat-ı Mahsusa, bu kez kontrgerilla olup karşımıza çıkar. Kürt köyleri boşaltılır, üç milyona yaklaşan bir köylü Kürt nüfusu kentlere sürülür.

Bu katliamlar zincirinde Alevileri de unutmamak lazım. Ya da darbeler tarihi de pekala, bu neo-ittihatçı şebekenin bir "Teşkilat-ı Mahsusa" operasyonu olarak değerlendirilmeyi hak ediyor. Özcesi, neo-ittihatçılık ile Susurluk Devleti, Türk burjuvazinin aynı fosseptik çukurundan besleniyor.

MAVI KİTAP YA DA PROPAGANDA KİTAPLAN

Neo-İttihatçıların bugün dillerinden düşürmediği propaganda kitapları meselesine değinmekte yarar var. Egemenlerin, Ermeni Soykırımını belgeleyen Mavi Kitap ile ilgili yürüttükleri traji-komik kampanya, bunu zorunlu kılıyor. Neredeyse her konuda anlaşmazlığa düşen AKP ile CHP'nin, Mavi Kitap konusunda bir araya gelmesi ve ortak bir deklarasyon yayınlaması ibret vericidir. Bu ortaklık bile, Neo-İttihatçılığın burjuvazinin tüm bölükleri açısından geçerli bir niteleme olduğunu göstermektedir.

Propaganda kitapları; emperyalist güçlerin, rakibini dize getirmek için kullana geldiği araçlardan biridir. Savaşın, savaş alanlarının dışına da taşınması ve bütünsel bir karakter kazanmasının unsurlarıdır. Psikolojik muharebe diye bilenen savaş yöntemi, bu tarz araçların sistemli bir şekilde kullanımına dayanır ve artık kitapların kullanımıyla da sınırlı değildir. Medyanın tüm unsurları, bu savaşın günümüzdeki araçlarıdır. Soğuk Savaş dönemi, bu harbe ilişkin çarpıcı verilerle doludur. Hatta Soğuk Savaş diye nitelenen dönemin en temel savaş biçimidir, psikolojik savaş yöntemi.

Girişte de ifade ettiğimiz gibi, bu kitaplar emperyalist güçlerin, rakibini dize getirmek için kullana geldiği araçlardan biridir. Ancak böyle oldukları için, bu kitaplar aynı zamanda emperyalistler arası rekabetin de dışavurumudur. Çeşitli katliamların belgelenmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Dönemin propaganda kitapları, Ermeni Soykırımının yanı sıra, örneğin Alman emperyalizminin 1904'te Namibya'daki katliamını da belgelemiştir.

İngiltere'nin savaş boyunca propaganda amacıyla bir çok kitap yazdığı bilinmektedir. Bu sadece İngiltere'ye has bir uygulama da değildir. Tüm emperyalist güçlerin, bu yöntemi benimsediği ve bu doğrultuda birçok kitap bastığı bilinmektedir. Ne de olsa dönemin psikolojik savaşı, kitap savaşları olarak da tanımlanabilir. Ancak psikolojik savaş amaçlı yazılmış olsalar da bu, propaganda kitaplarının, illa ki tarihi çarpıttıkları anlamına gelmemektedir. Hatta gerçeklere dayanan propaganda kitapları her zaman daha makbul

olmuştur emperyalistler için. Mesela Mavi Kitap'ın yazarı İngiltere, bu konuda her zaman çok hassas olmuştur. O dönem İngiltere'nin bastığı tüm propaganda kitapları belgelere ve gerçeklere dayanmaktadır. Sorun bu gerçeklerin İngiliz amaçları için derlenmiş olmasıdır, yoksa gerçek olmaması değil.

Türk egemenleri, şimdi Mavi Kitap'ın bilimsel olmadığı fikrini kabul ettirmeye çalışıyor. Hatta bu amaçla İngiltere parlamentosuna mektup bile gönderdiler geçenlerde. Tek dayanakları, kitabın propaganda amaçlı yazılmış olması. Oysa kitabın yazarı da dahil olmak üzere, tüm saygın tarihçiler bu kitaptaki verilerin gerçek olduğunu teyit ediyor. Tarihçilerin bu iddiası, sadece bu kitaba değil, bu kitapla paralellik gösteren dönemin tüm anlatılarına ve belgelerine dayanıyor.

Egemenlerin bu çırpınışı, ne kadar da komik? Kürtlerin varlığını yok saymak için ucube "Güneş Dil" teorilerine imza atmakta sakınca görmeyenler, "Kart-kurt" edebiyatı yapanlar, şimdi bilimsellik peşine düşmüş! Ama besbelli ki onlarınki beyhude bir çabadır. Mavi Kitap'ı bir yana koyun, Ermeni Soykırımını ispatlayan ciltlerce belge mevcuttur. Ne yapacaklar, onları da propaganda kitabı diye mi yutturmaya çalışacaklar bize? Acınacak bir haldeler. Çünkü dünya, bu sorunu çoktan aşmış. Soykırımın varlığını tartışma gereği bile duymuyor atık. Dünya, bu günlerde Osmanlı'nın mirasçısı Türk devletinin bu konudaki mesuliyetini sorguluyor sadece.

RESMİ TARİH, YAMALI BİR BOHÇADIR

Türkiye Cumhuriyetinin resmi tarihi, yamalı bir bohça gibidir. Neresinden tutsanız elinizde kalır. Resmi tarih, Nazilere yol gösteren bir katliamı reddetmekle kalmıyor, soykırıma uğrayanın Türkler olduğunu iddia edebilecek kadar saçmıyor. Ya da en hafifinden trajediyi karşılıklı bir mücadelenin sonucu olarak değerlendiriyor ('mukatele'). Oysa adaletin terazisi, şüphesiz ki bu duruma itiraz ediyor. Çünkü ortada açık bir soykırım gerçeği var. Çünkü,

1915'te ancak devletin olanaklarını elinde tutan bir grubun, planlı bir etnik temizlik hareketinden bahsedilebilir. İttihat ve Terakki, Ermenilerin sadece Rus sınırlarına yakın olanları değil, İstanbul ve İzmir'i büyük ölçüde bunun dışında tutarsak, Anadolu'nun hemen hemen her bölgesinden zorla sürüyor. Bunu kadın, çocuk, yaşlı genç demeden yapıyor. Hatta hayata geçip geçmediğini denetliyor aylar sonra. Bu etnik bir çatışmadan, bir iç savaştan çok farklı bir şey.

Örneğin M. Kemal bile cumhuriyet kurulmadan önce, Ermeni Soykırımının varlığını kabul etmiştir. ABD Radyo Gazetesi'ne verdiği mülakatta, "Hiçbir yayılma planımız yoktur... Ermenilere karşı yeni bir Türk vahşetinin olmayacağını garantisini veririz" demiştir.(7) Ve Kazım Karabekir'e 6 Mayıs 1920'de çektiği telgrafta, Karabekir'in, yeniden bir Ermeni kıtali anlamına gelecek her türlü girişimden uzak durmasını ister bu yüzden. (8) Ya da, 24 Nisan'da Meclis'te yaptığı konuşmada, 1915'te Ermenilere yapılanları, "fazahat" (alçaklık) olarak tanımlamakta sakınca görmez. (9) Buna benzer birçok açıklama ve yazışma mevcut.

Bu ifadelerin sahibi Mustafa Kemal'in, burjuva Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Ermeni Soykırımı'nı dillendirmemesi, hatta resmi söylemin tezlerini savunmaya dönmesi önemli bir soru işaretidir. Bunun nedenleri üzerine pek çok şey söylenebilir, ama en önemlisi, M. Kemal'in 1920'lerden sonra ve özellikle Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte, İttihat ve Terakki kadroları ile girdiği ittifaktır. Yeni kurulan Cumhuriyet, Osmanlı'yı bazı bakımlardan yadsımış (Hilafet, Sultanlık vb.) ama katliamcı geleneğini devralarak sürdürmüştür. Bazı liberal yazarlar, yeni kurulan TC'nin bu soykırımdan Osmanlı'yı sorumlu tutup işin içinden 'sıyrılmamış' olmasına hayıflanıyorlar. Ancak tarihsel gerçek şu ki, TC, aynı siyaseti devam ettirdiği için, Ermeni soykırımını mahkum edemezdi.

ERMENİ SOYKIRIMI EGEMENLERLE BİR HESAPLAŞMADA

Şimdi asıl meseleye gelelim: 90 yıllık bir geçmişe sahip bu sorun, işçi ve emekçileri hala

neden alakadar etmektedir? Burjuva ideologların çağrısına uyup, bu sorunu tarihe ve tarihçilere mi havale etmek gerekir?

Şüphesiz ki hayır! Bırakın tarihe gömmeyi, bu meseleyi tarihçilere havale etmek bile burjuvazinin istediği şeyi yapmak olur. İşçi ve emekçilerin böyle bir sorumluluktan kaçma, bu soruna teğet geçme gibi bir lüksü yoktur. Her şeyden önce bu açık bir insanlık suçudur. İşçi sınıfı, bu insanlık suçunu cezasız bırakamaz, bırakmamalıdır.

Ama bundan daha da önemlisi; bu sorun, vicdani bir muhasebenin de ötesinde işçi sınıfı için mihenk taşıdır. Geçmişle hesaplaşmak, egemenlerle hesaplaşmak demektir. İşçi sınıfının bilincine örtülen şovenizm perdesini yırtıp atmak, Ermeni ulusundan işçi ve emekçilerle, dahası Kürt halkıyla kardeşleşmenin ön koşuldur. Tüm ezilenlerin öncüsü olma sıfatına layık olabilmek, ancak bu yoldan mümkündür. '71 ve '80 darbeleri ile, Sivas'la, Gazi'yle hesaplaşmak isteyen işçi ve emekçiler, Ermeni Soykırımı ile de hesaplaşmak zorundadır.

Türk işçi ve emekçileri, soykırımın varlığını kabul etse ne kaybeder? Ermeni hükümetinin toprak ve maddi tazminat konusunda her hangi bir girişimde bulunmayacağı bilinmektedir. Bu yasalarla ve resmi ağızlardan yapılan açıklamalarla sabittir. O zaman? Hamidiye Alayları aracılığıyla bu katliama bir biçimde suç ortağı olan Kürt halkı geçmişiyile hesaplaşıyor. Kürt halkının temsilcileri, Ermenilerden özür diliyor. (10) Bu onları güçsüzleştiriyor mu? Hayır, tam tersi!

Ermeni halkının sorunu Türk halkıyla değil, Osmanlı zulmü ve onu miras edinen Türk burjuva devletiyedir. Bu geçmişte de öyleydi idi, şimdi de öyledir.

Bakın ne diyor, Ermeni ulusal kurtuluş mücadelesinin ünlü komutanlarından Antranik (Ozanyan) Paşa: “Ben kendi halindeki Türk ahaliye karşı hiçbir zaman bir saldırıda bulunmadım; benim savaşım yalnızca beylere ve idareye karşı olmuştur. Ben milliyetçi değilim. Tek bir millet tanıyorum, o da ezilenler milleti.”(11)

“Ezilenler milleti”, ne güzel söylemiş Ermeni halkının bu yiğit evladı değil mi! Bu ifade, şüphesiz ki Türk ve Ermeni ezilenlerine bir kardeşleşme çağrısıdır.

SONUÇ OLARAK

Ermeni Soykırımı tarihsel bir gerçektir. Ve bu gerçek, egemenlere havale edilemeyecek kadar hayati bir sorundur. Türk burjuvazisinin, “Sorunu tarihçilere bırakalım” yaklaşımı, işçi ve emekçileri tarihiyle yüzleşmekten kaçırma çağrısıdır. Bu oyuna gelinmemelidir. Tarihsel acıların üstünü örtmeye çalışmak ya da o acıları yok saymak, acıları kangrenleştirmekten başka bir işe yaramayacaktır. Hele bu acı insanlık belleğine kazınmış bir soykırımsa, bundan kaçış yolu hiç yoktur. Türkiye Ermeni halkına karşı gerçekleştirilen 1915 soykırımını kabul etmeli ve Ermeni halkından özür dilemelidir.

Fransa’nın, Cezayir’de işlediği insanlık suçları karşısında, “Hepimiz katiliz!” diye haykırabilme sorumluluğu ve onurunu gösteren Fransa’nın aydınlık yüzü Jean Paul Sartre’ın çılgılığı pusulamız olsun: “Bu savaşın bir anlamı olduğunun, bir an için bile kabul edilmesi durumunda, Fransa ordusu ve sivilleri, söz konusu kararın iğrenç katılımını savunmak istiyorlarsa eğer, kendilerinden neler talep edileceğini görmüyorlar mı?”(10)

KAYNAKÇA:

1-Sarkis Çerkezyan, Dünya Hepimize Yeter (Belge Yayınları)

2-İnsan Hakları ve Ermeni Sorunu-Taner Akçam (İmge Yayınları)

3-Aktaran Andonyan 1921. Sayfa 232 ve Nersisyan 1991. Sayfa 564- 565

4-Genelkurmay Arşivi

5-Halil Mentеше, Anılarım

6-BM sözleşmesi

7-Bilal Şimşir, British Documents on Atatürk, Volume I, s.171, Ankara 1973

8-K. Karabekir, İstiklal Harbimiz, s. 707

9-Atatürk'ün TBMM Açık ve Gizli Oturumlarındaki Konuşmaları, Cilt I, s.59

10-Gündem gazetesinin 24 Nisan 2005 tarihli başyazısı

11-Sarkis Çerkezyan, Dünya Hepimize Yeter (Belge Yayınları)

12-Jean Paul Sarter, Sömürgecilik Bir Sistemdir (Belge Yayınları)

Kaynak: marksistteori.org